

KALBA IR FILOSOFIJA

2006 metų kovo 24–25 dienomis Vilniaus Gedimino technikos universitete vyko Filosofijos ir politologijos katedros surengta tarptautinė konferencija *Kalba ir filosofija socialinių pokyčių sąlygomis*. Konferencija vyko dvi dienas, pirmąją po plenarinio posėdžio pranešimai skaityti dviejose sekcijose anglų ir rusų kalbomis. Užsieniečių persvara konferencijoje buvo akivaizdi: Lietuvos mokslininkai pavargo nuo mokslo renginių gausos. To nepasakysi apie užsieniečius, kurie domėjosi ne tik filosofiniu diskursu, bet ir kultūriniu Lietuvos gyvenimu.

Ką nauja galima pasakyti apie kalbos ir filosofijos sąsajas, praėjus pusei amžiaus po lingvistinio posūkio (*linguistic turn*) filosofijoje?

Konferenciją pradėjo prof. habil. dr. **Vitalijus Apraksinas-Račkovas** (Murmanskas) pranešimu *Kalbos vaidmuo formuojantis moksliniam pažinimui*. Pranešėjas pabrėžė, kad filosofijos istorijoje ryški naujų kategorijų, žodinių terminų kaita. Jis konstatavo, kad šiandien filosofijoje išvelgiamas naujas reiškiny – kalbų chaosas, todėl vis atkalčiau keliamas klausimas: ar kalba yra racionali?

Doc. dr. **Ina Nalivaiko** (Minskas) pranešime *Filosofija ir poezija: kas dar nepasakyta* tyrinėjo filosofijos ir poezijos giminystę, jų minties sferos pasireiškimus, minties artikuliaciją ir jų tarpusavio ryšį dabartinėje situacijoje.

Doc. dr. **Vadimas Perovas** (Sankt Peterburgas) pranešime *Komunikacinių veiksmų etinis imperatyvas* pateikė pagrindinių etikos diskur-

so idėjų kritinę analizę dorovinės praktikos kontekste. Pranešėjas teigė, kad komunikacinių diskursų metu formuojamos dorovinės normos ir vertybės, kurios yra veiksmingos etiniam imperatyvui, laikomam svarbia paties diskurso sąlyga.

Doc. dr. **Jelena Lisaniuk** (Sankt Peterburgas) pranešime *Rusijos televizijos politinės pokalbių laidų diskusijos blizgesys ir skurdas* filosofškai analizavo populiarią politinę diskusinę laidą, rodomą per Rusijos televiziją. Autorė, remdamasi pragmatiniu dialektiniu metodu, teigė, kad rodomos diskusinės laidos nėra nei racionaliai kritinės, nei argumentuotos.

Prof. habil. dr. **Georgijus Gribovas** su asistente Olga Popko (Brestas) pranešime *Kalbos problema Baltarusijos istorijoje (1985–2005)* nagrinėjo baltarusių ir rusų kalbų statusą dabartinėje Baltarusijos visuomenėje. Pranešėjai analizavo visuomenės nuomonės kaitą rusų ir baltarusių kalbų atžvilgiu, jų vartojimą mokymo sistemoje ir spaudoje, atskleidė baltarusių domėjimąsi kaimyninių tautų kultūra ir kalbomis.

Doc. dr. **Viktoras Samorodovas** (Murmanskas) pranešime *Socialinis bendravimas klasikinės naujaeuropinės filosofijos kontekste* nagrinėjo socialinio bendravimo atsiradimo priežastis F. Bacono filosofijoje. Pranešėjas atskleidė tiesos ir moralės metodus Descartes'o metafizikoje, socialinio bendravimo problemą visuomenės sutarties teorijoje, išryškino kalbos indėlį į nagrinėjamą problemą.

Prof. habil. dr. **Ravilas Gainutdinovas** (Murmanskas), pagarsėjęs sąmojumi, rimtame pranešime *Mokslinis prognozavimas: filosofijos ir mokslo, žinių ir kalbos santykis* pateikė mokslinio prognozavimo analitinę ir sintetinę analizę. Autorius daugiausia dėmesio skyrė mokslinio pažinimo logikai, kalbos vaidmeniui pėrimant naujas žinias.

Doc. dr. **Larisa Medičenko** (Brestas) pranešime *Apie mokslinių modelių kalbą kultūrologijoje* pažymėjo, kad, naudodami kultūrologiniame tyrime modeliavimą, susiduriame su nagrinėjamo objekto „kalbos“ įforminimo problema. Autorė teigė, kad, norint išspręsti šią problemą, reikalingas adekvatus metakalbos modelis. Pranešėja išvelgė dviejų tendencijų – kalbos raiškos formalizacijos ir semantizacijos – kovą.

Doc. dr. **Valerijus Michailovas** (Brestas) pranešime *Apie kai kuriuos tarpnacionalinio bendradarbiavimo požymius* teigė, kad švietimo, turizmo ir sporto plėtotė atveria plačias tarpnacionalinio ir tarpkultūrinio bendradarbiavimo galimybes. Autorius pabrėžė auklėjimo, pakantumo kitų šalių kultūrinėms vertybėms, jų kalbai ir papročiams svarbą. Michailovo nuomone, tarpnacionalinis ir tarpkultūrinis bendradarbiavimas užima ypatingą vietą visuomenės gyvenime. Iš pranešėjo lūpų išgirdome daug šiltų žodžių apie Lietuvos kultūrą.

Prof. habil. dr. **Andrejus Sergejevas** (Petrozavodskas) pranešime *Kalba ir apmąstymai apie mirtį: L. Tolstojaus apsakymo „Ivano Iljičiaus mirtis“ analizė* iškėlė žmogaus bendravimo ir jo vidinio pasaulio problemas. Nagrinėdamas šią problemą pranešėjas rėmėsi fenomenologijos ir hermeneutikos metodais. Pranešėjas pagarsėjęs ne tik savo egzistencinėmis knygomis, bet ir tuo, kad jauniausias Rusijoje apgynė habilitacinę disertaciją.

Mūsų aktyvioji dr. **Basia Nikiforova** (Vilnius) pranešime *Kalbos politika ir kultūrinio plūralizmo kalba* nagrinėjo tautinio tapatumo problemą

kalbos politikos požiūriu. Remdamasi liberalaus neutraliteto principu, pranešėja atskleidė kultūrinio plūralizmo įgyvendinimo sąlygas. Ji išskyrė du pagrindinius kalbos politikos modelius: bendrąjį visuomeninį ir kalbos palaikymo.

Dokt. **Jonas Dagys** (Vilnius) anglų kalba skaitytame pranešime *Intuicijos sąvoka ir gali mi žodžiai* nagrinėjo metafizinių klausimų sprendimą konceptualios analizės požiūriu. Pasak pranešėjo, noras pasiekti metafizinių rezultatų labai vilioja, tačiau nepakeliama našta gula ant lingvistinės praktikos.

Dokt. **Linda Gediņa** (Ryga) anglų kalba skaitytame pranešime *Socialiniai aspektai poetinėje kalboje su nuoroda į Heideggerį* pabrėžė, kad, norint suprasti visuomenės dvasinį bendrumą, reikia atkreipti dėmesį į kelių kalbų poeziją. Remdamasi Heideggeriu, autorė kalbą prilygina kultūrai. Ji teigia, kad dvasinis bendrumas – tai kalbėjimas vieno su kitais, kurie sudaro kiekvieną bendruomenės formą ir išreškia kalbos prasmę.

Didelis Lietuvos draugas doc. dr. **Nikolajus Bepamiatnychas** (Gardinas), savarankiškai išmokęs lietuvių kalbą, pranešime *Kalba kaip etnokultūrinio identiteto faktorius pasienio transformavimo sąlygomis (Šiaurės Vakarų Baltarusijos fenomenas)* analizavo baltarusių, lenkų ir lietuvių kalbos vaidmenį Šiaurės Vakarų Baltarusijos regione dabartinės etnokultūrinės dinamikos kontekste.

Visur spėjantis prof. dr. **Gintautas Mažeikis** (Šiauliai) pranešime *Filosofinis tekstas kaip kūrybinis ne literatūrinis kūrinys* nagrinėjo filosofinių tekstų kūrybinius, meninius aspektus pateikdamas Lietuvos filosofijos pavyzdžių. Mažeikis sudomino svečius Lietuvos filosofais, kurie, viena vertus, apsiskelbė popkultūros priešais, kita vertus, naudojami popkultūros tribūnomis savo idėjoms skleisti.

Doc. dr. **Aldis Gedutis** (Klaipėda) anglų kalba skaitytame pranešime *Komunikacija so-*

cialiniuose ir humanitariniuose moksluose nagrinėjo komunikacijos problemas socialiniuose ir humanitariniuose moksluose, parodė jų nebendramates paradigmas šiuolaikiniame mokslo pasaulyje.

Dokt. **Mindaugas Kubilius** (Vilnius) anglų kalba skaitytame pranešime *Simbolizmas, atsisakius simbolių: simboliai Vakarų tradicijoje* pabrėžė, jog simbolių šaknys glūdi antikos graikų paradigminiame mąstyme. Ši mąstymo tradicija, anot pranešėjo, lemia logocentrinę šventybės suvokimą krikščionybėje. Autorius pabrėžė, kad logocentrinės paradigmos praradimas moderniais laikais skatina nuvertinti simbolinę kalbą. Kubiliaus teigimu, archetipai, grindžiantys Vakarų visuomenės vertybių suvokimą, verčia ieškoti naujų reikšmės ašių. Aprioriškai sąlygotos ieškos, paremtos savęs

konstatavimo poreikiu, rezultatas yra vartotojų visuomenės naujasis simbolizmas. Pranešimo pabaigoje autorius pateikė klausimus: kaip traktuoti tokius šiuolaikinio visuomeninio gyvenimo reiškinius kaip „Akropoliu“ pavadintas prekybos centras? Kas tai – antikos pasaulio archetipai mūsų mąstyme ar kitas jų gyvenimas prekės ženklo pavidalu?

Dr. **Tomas Kačerauskas** (Vilnius) pranešime *Kalba kultūros fenomenologijoje* nagrinėjo kalbos fenomenų kaip dalių ir gyvenimo kaip visumos abipusę sąveiką. Pranešėjas teigė, kad kultūra ir egzistencija, kalba ir mąstymas taip pat sudaro dalį ir visumą, kurie formuoja vienas kitą.

Konferencijos dalyvių bendravimas (oficialus ir neoficialus) kalbos tema tapo puikiu akstinu plėtoti naujas idėjas ir kurti naujų sąveikų planus.

Tomas Kačerauskas, Vitalija Keciorytė